

Luleå tekniska universitet

Kort om universitetet

Högskolan i Luleå blev för tio år sedan Luleå tekniska universitet, LTU. Lärosätet har utbildat civilingenjörer sedan början av 1970-talet. Förutom huvudcampus i Luleå är universitetet lokaliserat i Skellefteå, Kiruna och Piteå. Under 2006 flyttade Institutionen för hälsovetenskap från Boden till Luleå. Det totala antalet studenter är idag ca 13 000.

Andel med högutbildade föräldrar, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Luleå tekniska universitet	23	20	21	20	25
Jämförelsetal *	1,59	1,34	1,35	1,18	1,47

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med arbetarbakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Luleå tekniska universitet	30	31	30	33	28
Jämförelsetal *	0,73	0,77	0,77	0,87	0,73

*Ett jämförelsetal under 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med utländsk bakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Luleå tekniska universitet	7	9	7	9	8
Jämförelsetal *	0,88	0,96	0,74	0,92	0,81

*Ett jämförelsetal under 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Källa: Registerdata SCB/Högskoleverket

Vid Luleå tekniska universitet är nybörjare med arbetarbakgrund den största gruppen (28–33 procent) av de tre beskrivna i statistiken ovan, tätt följd av nybörjare med högutbildade föräldrar (20–25 procent). En jämförelse med andelen i rekryteringsområdet visar dock att andelen nybörjare med arbetarbakgrund ligger betydligt under genomsnittet i befolkningen, och att andelen med högutbildade föräldrar ligger högt över. Denna socialt sneda rekry-

tering rörde sig i riktning mot en utjämning fram till läsåret 2004/05, då det skedde en tillbakagång.

Universitetet har förhållandevis få nybörjare med utländsk bakgrund (7–9 procent) men andelen ligger på en relativt hög och jämn nivå jämfört med rekryteringsområdets nivå.

Kvarvaro efter två års studier*, registrerat nybörjarläsåret 2003/04, procent

Föräldrars utbildningsnivå	Kvar	Annat lärosäte	Ej kvar	
Högst gymnasial (=låg)	64	10	26	100
Eftergymnasial (=hög)	56	13	31	100
Alla	60	6	29	100

*Registrering 2005/06, gäller programstudenter som börjat på minst treåriga program 2003/04

Källa: SCB, bearbetning Högskoleverket

Det är en något högre andel studenter med högutbildade föräldrar som valt att byta till annat lärosäte år 2005, efter två års studier på ett program vid Luleå tekniska universitet. Men studenterna från studievana hem lämnar också sina studier i högre utsträckning än studenterna från studieovana hem. Det måste dock framhållas att skillnaden i avhopp mellan studenter med olika bakgrund varierat avsevärt den senaste tioårsperioden – och att andelen avhopp inte varit proportionellt jämn mellan grupperna.

Utbildningsutbud

Luleå tekniska universitet ger utbildningar inom de flesta utbildningsområden, men drygt 30 procent av studenterna vid universitetet studerar inom det tekniska området, 19 procent inom hälsovetenskap och 15 procent på lärarutbildningen. Dessutom ges ett antal tvärvetenskapliga program som samlats i olika så kallade arenor.

De fyra olika campusområdena erbjuder olika typer av utbildningar. I Luleå finns de flesta utbildningarna, t.ex. civilekonom-, civilingenjör-, hälsovetenskap- och lärarutbildning. Vid Musikhögskolan i Piteå ges musik- och medieutbildningar. Skellefteå har utbildningar i datorspelsutveckling och datorgrafik men där ges även utbildning i ekonomi med inriktning mot musik och utbildningar med träprofil. I Kiruna erbjuds utbildningar i rymdteknik – Luleå tekniska universitet och Umeå universitet har ett särskilt gemensamt uppdrag att utveckla verksamhet inom områdena rymd och miljö i Kiruna. Universitetet har beslutat att Luleå tekniska universitet ansvarar för rymdområdet i uppdraget och Umeå universitet ansvarar för miljöområdet från och med 2007.

Universitetet erbjuder minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska som en specialisering i lärarutbildningen.

Nära 80 procent av helårsstudenterna läser programutbildningar; övriga fristående kurser. Universitetet ger distansutbildningar i form av både program och kurser. Läsåret 2005/06 erbjöd Luleå tekniska universitet drygt 300 distanskurser och hade cirka 1 000 distansutbildningsstudenter, motsvarande drygt 760 helårsstudenter. Det var ungefär lika många som året innan och en 50-procentig ökning sedan 2004. Genomförandet stöds av informationsteknik och/eller lokala studiegrupper i samarbete med lärcentra. De flesta av de programutbildningar som ges på distans ingår i nätuniversitetet.

Högskoleförberedande utbildningar

Ursprunget till tekniskt basår startades redan i början av 1970-talet i Luleå. Universitetets nuvarande tekniska basår har antagning både vår- och hösttermin. Det erbjuds dessutom som distansutbildning. Basåret ger platsgaranti på valfri ingenjörs- eller civilingenjörsutbildning och på lärarutbildning som kräver matematisk/naturvetenskaplig behörighet. Efterfrågan på basårsplatser har ökat något under de senaste åren, dock inte 2006. Under 2004 registrerades totalt 65 studenter, varav 29 avslutade utbildningen och 23 av dessa fortsatte sina studier inom det tekniska utbildningsområdet. År 2006 registrerades 63 studenter på basåret.

Luleå tekniska universitet ger också collegeutbildning i nära samarbete med länets vuxenutbildning, som svarar för anmälan och urval. Målet med detta är att nå nya studerandegrupper och att stimulera till livslångt lärande. Ett avslutat collegeår ger platsgaranti till valfri arenautbildning, fristående kurs eller yrkeshögskoleutbildning. Läsåret 2004/05 gick 21 personer på utbildningen, och av dem fortsatte åtta att studera på universitetet. Ingen utnyttjade garantiplatserna.

Förändringar under perioden

I början av 00-talet utvecklade universitetet en ny utbildningsform, tvärvetenskapliga s.k. *arenor* med bred ingång, i huvudsak för att stimulera till tvärvetenskap och individuella val, men också för att ge studenterna möjlighet välja examen under utbildningens gång. Denna satsning skedde för att bland annat nå nya målgrupper. Sammanlagt erbjuds fem arenautbildningar. År 2006 minskade antalet sökande till arenautbildningarna; drygt 100 nybörjare registrerades och totalt återfanns ca 370 helårsstudenter på utbildningarna.

I början av 00-talet inrättades även yrkeshögskoleutbildningar. Universitetet rekryterar till fem yrkeshögskoleutbildningar, som genomförs i nära kontakt med näringslivet eftersom innehåll och utbildning baseras på behov i samhället. År 2006 fanns till de fem utbildningarna 157 förstahandssökande och cirka 100 studenter registrerades. Yrkeshögskoleutbildningarna

kommer att förändras från att ge yrkeshögskoleexamen till att ge högskoleexamen.

Universitetet noterar en minskad efterfrågan på fristående kurser på hel- samt fort- och vidareutbildningskurser. De internetbaserade kurserna är mest framgångsrika och har en stark nationell rekrytering enligt universitetet.

Luleå tekniska universitet har under flera år vidareutvecklat utbudet av distansutbildningar; 2006 gavs fjorton program på distans. Tyngdpunkten bland de nyaste programmen ligger inom området hälsovetenskap, med tre grundutbildningsprogram och sex påbyggnadsprogram. Vidare har universitetet i samarbete med sju andra universitet och högskolor startat en högskoleingenjörsutbildning inom datateknik/elektroteknik.

En ny e-konferensanläggning har tagits i bruk som ska förenkla användningen av IT-baserade verktyg. Den är ett led i målet att alla universitetets studenter ska få undervisning med samma kvalitet oavsett om de befinner sig på campus, på ett lärcentrum eller hemma.

Studentrekrytering

Rekryteringsförutsättningar 2002–2005

Under 2003 skedde en kraftig minskning av antalet sökande till Luleå tekniska universitet. Året därpå inleddes därför en kraftansamling på studentrekrytering och marknadsföring, för att bland annat stärka universitetets varumärke. Efter detta ökade antalet försthandsansökningar betydligt. År 2006 upplevde universitetet återigen en minskning av antalet förstahandsökande, med 22 procent till grundutbildningsprogram. Av de nyregistrerade till utbildningsprogram är fördelningen mellan kvinnor och män numera jämn totalt sett men varierar i hög grad mellan utbildningarna. Luleå tekniska universitet rekryterar 35 procent av sina studenter från Norrbotten och i övrigt brett över landet. Knappt 14 procent av nybörjarna kommer från Stockholms län och 10 procent från Västerbotten. Även Västra Götaland och Skåne är viktiga rekryteringslän.

Allmän verksamhet för rekrytering

I "Mål och strategier 2002–2006" finns en strategisk plan för studentrekrytering. Det övergripande målet under perioden har varit att rekrytera fler studenter till universitetet. I det ligger också delmålen att göra universitetet känt och attraktivt för de icke traditionella grupperna, samt att lärare och studievägledare ska ha god kännedom om universitetet och därmed medverka till att öka antagningen av de icke-traditionella grupperna.

Organisatoriskt är rekryteringen till Luleå tekniska universitet samordnad av utbildnings- och forskningsenheten vid universitetsförvaltningen, som

också ansvarar för att genomföra universitets rekryteringsaktiviteter tillsammans med institutionerna och att utveckla nya aktiviteter. Enheten ansvarar också för att alla aktiviteter utvärderas. Utveckling av nya aktiviteter sker i samverkan med institutionerna.

Informationsenheten ansvarar för allt tryckt material som ska stödja de konkreta rekryteringsaktiviteterna samt för universitetets webb. Informationsenheten har också ansvar för att omvärldsanalys görs.

Enheten för omvärldskontakter har ansvar för att påverka och utveckla positiva kontakter mellan universitetet, näringsliv och samhälle samt med tidigare studenter.

Läro- och vårdutbildningarna samt de tekniska utbildningarna har en sned könsfördelning. Under 2005 genomfördes t.ex. minikurser inom teknikområdet för flickor i grundskolan för att motverka detta. Tjejer från teknikutbildningarna och killar från vård- och läroutbildningarna har nyttjats som förebilder i rekryteringsmaterial och vid arrangemang som mässor, gymnasiebesök, minikurser och studiebesök. Besök vid militärföreläsningar har genomförts och alumner har medverkat i rekryteringsaktiviteter.

Ett annat exempel inom det allmänna rekryteringsarbetet, finansierat med medel från Rekryteringsdelegationen, är att man arbetar med att få gymnasieelever i regionen att välja handledare från Luleå tekniska universitet för olika gymnasiala projektarbeten. På så sätt hoppas man kunna nå ett utvecklat och etablerat samarbete med gymnasieskolor i regionen, något som i sin tur syftar till en ökad och breddad rekrytering till högskolestudier.

Universitetet tilldelades 420 tkr i den nationella satsningen på matematik, och har använt dessa bl.a. till en propedeutisk kurs i matematik kombinerat med föreläsningar i studieteknik, extra föreläsningar i en del baskurser samt individuell studenthjälp två gånger per vecka.

För att underlätta inträdet till högskolestudier och minska tidiga studieavbrott har universitetet sedan en lång tid tillbaka satsat på mottagandet av nyantagna studenter. Vid studiestarten erbjuds bland annat orienteringskurser och allmän utbildningsinformation varvat med sociala aktiviteter och information om studentkårens verksamheter. Varje år utbildas drygt 150 faddrar som hjälper till under den perioden. Utbildningen har genomförts sedan 2002 och ingår i ett nationellt forskningsprojekt där Luleå tekniska universitet är modelluniversitet.

Innan studiestarten blir också alla antagna uppringda så att de får chans att ställa praktiska frågor om utbildningen, boende och studentlivet samt får material hemskickat med praktisk information. Ett viktigt syfte med detta är att skapa trygghet för dem som kommer från studieovana miljöer.

Universitetet satsar också på att utveckla och anpassa stödåtgärder som ska syfta till att ge studenterna goda förutsättningar att klara studierna. Bland annat erbjuds en så kallad mattestuga där det finns handledare tillgängliga en dag i veckan. År 2006 startade universitetet en språkverkstad där studenter erbjuds stöd i sitt akademiska skrivande. Universitetsbiblioteket

erbjuder förutom utbildning i informationskompetens också tillgång till en sökverkstad för fördjupat stöd på campus.

Verksamhet för breddad rekrytering 2003–2005

I sitt enkätsvar till Högskoleverket skriver Luleå tekniska universitet att universitetet strävar efter att alla rekryteringsaktiviteter som genomförs också ska syfta till att bredda rekryteringen på olika sätt, och att särskilda projekt ska leda till att utveckla den ordinarie verksamheten inom studentrekryteringen.

Universitetet har tagit fram handlingsplaner för breddad rekrytering för åren 2003–2006 respektive 2006–2008. De övergripande målen är att öka intresset för högre studier hos nya målgrupper och att öka antagningen från icke traditionella målgrupper samt att öka kunskapen om universitetets utbildningar hos vidareinformatörer. Delmålen är en jämnare könsfördelning samt en ökad rekrytering från Norrbottenskommuner med svag utbildningstradition. I handlingsplanen finns aktiviteter för att kartlägga, planera, rekrytera och ge stöd till målgrupperna.

Rekryteringsaktiviteterna bedrivs i projektform. Universitetet strävar efter att rekryteringsmaterialet i bilder och i artiklar ska avspegla hela samhället och representera en mångfald. Efter samma princip väljs de studentförebilder som medverkar vid aktiviteter som mässor, skolbesök, studiebesök, öppet hus med mera. Luleå tekniska universitet väljer att delta i olika typer av arrangemang för att skapa en första kontakt, och att under dessa anordna aktiviteter som intresserar en bred målgrupp. Exempel på sådana arrangemang är skideevent, teaterprojekt och anpassade studiebesök som ”teknik för tjejer” eller olika workshoppar för ungdomar med utländsk bakgrund. Universitetet har även arrangerat Brobyggartävlingen för grundskoleelever i Norrlands inland och ett kulturprojekt för vuxenstuderande, arbetssökande och ungdomar från yrkesförberedande program. Dessutom finns på universitetets webbplats intervjuer med bl.a. studenter med utländsk bakgrund.

Nedan beskrivs några av de projekt från 2003 som direkt syftar till breddad rekrytering.

Fler till studier är benämningen på ett samverkansprojekt med bl.a. länsarbetsnämnden, kommunförbundet, LO och landstinget som genomförts 2004–2006. Projektets syfte har varit att bidra till en ökad balans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft med rätt och tillräcklig kompetens i Norrbotten, och finna samarbetsformer mellan olika parter på framför allt lokal nivå som fungerar efter projekttidens slut. Under projekttiden har universitetet bland annat anordnat ”En dag på LTU”, öppet hus med olika teman, samt deltagit vid flera utbildningsdagar på kommunernas lärcentra.

Projektet *Interkulturell studentrekrytering* pågick 2003–2004 med syfte att öka rekryteringen av studenter med utländsk bakgrund till utbildningarna vid Luleå tekniska universitet. Projektledare och medarbetare har varit stu-

denter eller tidigare studenter med olika etnisk bakgrund. I projektet har kontakter skapats med gymnasieskolor som till stora delar har elever med utländsk bakgrund, och projektet har besökt dessa skolor samt köpcentra i storstäderna för att inspirera till högskolestudier. Projektet ledde till att man upptäckte fördelar med att använda förebilder med olika etnisk bakgrund i alla rekryteringssammanhang. Under projektet föddes också idén till den språkverkstad som startade 2006.

Reell kompetens och alternativt urval

De sökande som åberopar reell kompetens vid ansökan till Luleå tekniska universitet söker i huvudsak till yrkesutbildningar. Under 2006 begärde 47 personer att få sin reella kompetens bedömd. Flera av dessa var redan behöriga. Av de 15 sökande som prövades vara elva behöriga genom reell kompetens. Andelen sökande som åberopade reell kompetens minskade med 22 procent mellan 2005 och 2006.

Ett mindre antal utbildningar inom exempelvis medieområdet använder alternativt urval, i form av personliga brev och intervjuer, till en viss andel av utbildningsplatserna. Ofta antas alla sökande vilket innebär att ett planerat alternativt urval i praktiken inte tillämpas vid Luleå tekniska universitet. För vissa utbildningar med konkurrens om platserna, dit hör t.ex. utbildningarna till studiomusiker samt i datorgrafik och tv- och filmscenografi, används ett behörighetsprov som också rangordnar de sökande.

Uppföljning och utvärdering

Universitetet utvärderar de aktiviteter som genomförs kring breddad rekrytering genom frågor till deltagarna och institutionerna. Universitetet använder en årlig nybörjarenkät för att få svar på frågor om studenternas bakgrund och vad som påverkat nybörjarnas utbildningsval. Enkäten presenteras för prefekter, institutionernas rekryteringsansvariga samt andra funktioner vid universitetet och används för att tillsammans planera och utveckla aktiviteter för breddad rekrytering.

Luleå tekniska universitet har utifrån sina uppföljningar identifierat tre viktiga områden som man behöver utveckla: formerna för rekrytering, breddning av målgrupper och en bättre samordning av studentrekryteringsprocessen.

Högskoleverkets bedömning

Utfall i förhållande till förutsättningar

Den nationella rekryteringssituationen påverkar i hög grad resultatet av rekryteringsinsatserna vid Luleå tekniska universitet. Större gymnasiekullar har inte gett utslag i sökandestatistiken. Luleå tekniska universitet beskriver

istället att övergången från gymnasiet har minskat och att det dessutom är allt fler gymnasister som inte uppnår grundläggande behörighet. Till detta kommer att arbetsmarknaden för akademiker har försämrats.

Den stora satsning på marknadsföring som Luleå tekniska universitet inledde 2004 innebar visserligen att antalet sökande ökade, men den har inte verkat i riktning mot en socialt breddad studentpopulation. Mellan 2004 och 2005 skedde en påtaglig ökning av andelen nybörjarstudenter med högutbildade föräldrar och/eller tjänstemannabakgrund.

Marknadsföringssatsningen har i första hand genomförts inom storstadsområdena med syftet att ta marknadsandelar inom de stora befolkningsregionerna. Enligt Höskoleverkets bedömning behöver universitetet på ett tydligare sätt anta utmaningen att finna de rätta insatserna för att öka den regionala rekryteringen.

Till de positiva förändringarna hör ett ökat antal distansutbildningar, som resulterat i en märkbar ökning av antalet helårsprestationer.

Hur man arbetat med breddad rekrytering

Luleå tekniska universitet betraktar det som viktigt att jobba långsiktigt med breddad rekrytering, något som märks i att man anordnar aktiviteter för elever i grundskolan och skapar nätverk med vidareinformatörer som studie- och yrkesvägledare. Universitetet har också varit bra på att utveckla verksamhet i samband med studiestarten samt stödåtgärder, och har för detta särskilt uppmärksammats i Höskoleverkets granskning om *Stöd till studenter*¹.

Hela mottagningsverksamheten är universitetets kanske starkaste kort i rekryteringsarbetet. I flera aspekter bör denna verksamhet med fördel kunna fungera som inspiration för andra lärosäten.

I handlingsplanen för breddad rekrytering finns en målbild som är väl inarbetad bland alla som är involverade i Luleå tekniska universitets rekryteringsprocess. I perioder av nedgång är det dock – fullt naturligt – kvantiteten i rekryteringen som prioriteras framför vilka som rekryteras.

Det fortsatta arbetet

Enligt Höskoleverkets bedömning finns potential att rekrytera fler studenter till Luleå tekniska universitet i en socialt breddad rekrytering, framför allt i närregionen. Norrbotten har en låg övergång till högre utbildning bland yngre män och denna grupp kan ses som en rekryteringspotential. För att nå dem behöver universitetet förmodligen undersöka vilka livsprojekt de har, hur de ser på högre utbildning och sedan analysera hur man kan nå gruppen. Den enkätkartläggning som redan idag används vid Luleå tekniska

¹ *Studier – karriär – hälsa – en utvärdering av högskolornas arbete med studievägledning, karriärvägledning och studenthälsövård*. Höskoleverket, 2007:24 R

universitet, kanske kompletterad med information från dem som inte sökt sig till högskolan, kan förmodligen användas för att ringa in strategierna för att nå en större och en bredare studentpopulation. Utmaningarna är många inom det som universitetet redan identifierat som tre viktiga utvecklingsområden; formerna för rekrytering, breddning av målgrupper och en bättre samordning av studentrekryteringsprocessen.